

חידושו של מקרא

פרשת נצבים וילך

ועוד מהו דאמר הכתוב הברכה והקללה, וכי גם ברכה וגם קללה מביא, הרי לכאורה למעשה בא אליו או ברכה או קללה, ומהו וא"ו החיבור ביניהם, ולמה לא כתיב או.

עוד צריך ביאור מהו דאמר הכתוב בכל הגוים אשר הדיחך ה' אלקיך שמה, דאם כוונת הכתוב לישראל שנפל בין הגוים, למה לא כתיב והשבת אל לבבך בין הגוים, ומהו בכל הגוים דמשמע בגוים עצמם, דמה שייכות הוא להם.

גם צריך ביאור למה איירי כאן דוקא במי שהדיחו ה' בכל הגוים, וכי ישראל שאינו נידח אינו צריך לשוב אל ה'.

עוד צריך ביאור הא דאמר הכתוב ושבת עד ה' אלקיך וכו' בכל לבבך ובכל נפשך, ורק אח"כ אומר הכתוב ושב ה' אלקיך את שבותך ורחמך, ואיך יתכן כזאת, הרי אמרו בחז"ל פתחו לי פתח כחודו של מחט ואני אפתח לכם פתח כפתחו של אולם, משמע דדי במעשה קטן של תשובה ששב אל ה' שמיד אח"כ ישוב ה' אלינו הרבה יותר, ואילו כאן משמע דרק אחר ששב בכל לבבו ובכל נפשו זוכה לשב ה' את שבותך.

עוד צריך ביאור דמתחיל הכתוב בלשון נופל על אחר, והיינו ושבת עד ה' ושמעת בקלו, ואילו מיד אח"כ מומשיך בלשון נוכח ככל

והיה כי יבאו עליך כל הדברים האלה הברכה והקללה אשר נתתי לפניך והשבת אל לבבך בכל הגוים אשר הדיחך ה' אלקיך שמה: ושבת עד ה' אלקיך ושמעת בקלו ככל אשר אנכי מצוך היום אתה ובניך בכל לבבך ובכל נפשך: ושב ה' אלקיך את שבותך ורחמך ושב וקבצך מכל העמים אשר הפיצך ה' אלקיך שמה: אם יהיה נדחך בקצה השמים משם יקבצך ומשם יקחד: והביאך ה' אלקיך אל הארץ אשר ירשו אבותיך וירשתה והיטבך והרבך מאבותיך: ומל ה' אלקיך את לבבך ואת לבב זרעך לאחבה את ה' אלקיך בכל לבבך ובכל נפשך למען חיך (ל, א – ו).

צריך ביאור בפסוקים אלו בכמה וכמה עניינים, בתחלה קשה מהו לשון והיה לשון שמחה, דבשלמא גבי כי יבאו עליך הברכה שייך לשון שמחה, אבל על הקללה מאי שמחה שייך כאן.

גם מהו והיה לשון יחיד, הרי איירי כאן בשנים בברכה ובקללה, ושייך יותר לשון והיו, ובבך גם היה ניהא יותר דלא היה כתיב לא לשון והיה לשון שמחה ששייך רק בברכה, ולא לשון ויהי לשון צער דשייך רק בקללה, וממילא למה לא כתיב והיו.

עוד צריך ביאור מה כוונת הכתוב באמרו כל הדברים האלה, דלמה לא די לומר כי יבאו עליך הברכה והקללה אשר נתתי לפניך, ומה נוסף לנו בדברים האלה.

אשר אנכי מצוך, דמה השינוי הזה והטעם לכך.

עוד קשה הכפל לשון שבתחלה אמר הכתוב ושב וקבצך מכל העמים אשר הפיצך ה' אלקיך שמה, ושוב אמר הכתוב אם יהיה נדחק בקצה השמים משם יקבצך ומשם יקחד, ולמאי נאמר כן, הרי כבר אמר הכתוב מכל העמים אשר הפיצך שמה ושב וקבצך, דממילא כלול בכך גם מקצה השמים, ומה נתחדש בפסוק זה.

וגם למה כאן אמר הכתוב אשר הפיצך ה' ואילו בתחלה כתיב אשר הדיחך ה' ומאי שנא.

עוד צריך ביאור מהו המשמעות של מקצה השמים, וכי האדם בשמים הוא, והיה לכאורה ראוי יותר לומר מקצה הארץ, ומהו קצה השמים האמור כאן.

עוד צריך ביאור במה דאמר הכתוב ומל ה' אלקיך את לבבך ואת לבב זרעך לאהבה את ה' וכו', דמה היא מילה זו וכוונתה.

ונראה לבאר הכתובים כאן, דבא הכתוב ללמדנו דרכי התשובה ושלביה, דבתחלה כדי שייגרם לאדם הרצון לשוב בתשובה, מביא עליו הקב"ה כל הדברים האלה הברכה והקללה, והיינו דאיירי במעשה אחד או בניסיון אחד שיכול לצאת ממנו טוב או רע, וחושש מינה האדם איך ייגמר דינו או מצבו לטובה או חלילה לרעה, וזהו הדברים האלה דבכוונה מביא לו הקב"ה מצב שיכול לבוא לידי ברכה וגם לידי קללה, וכגון שיבוא לו משפט ואינו יודע האיך ייגזר דינו לטובה או לרעה, וכן כל מיני מצבים שיכול להיות לטוב ויכול גם להיות לרעה, דמביא לו הקב"ה מצב זה

שלא ידע מה יבוא עליו טובה או רעה כדי שזה יעוררו בתשובה אליו, דלכך לא כתיב או הקללה, דבאמת לא איירי בקללה ממש שבא אליו אלא במצב שיכול להגמר גם לקללה, אבל באמת לא בא אליו הקללה עצמה חס ושלום.

ולכך כתיב והיה לשון שמחה דבכל גוונא לטובה בא עליו מצב זה, דייגמר לטובה וודאי טובה הוא, וגם לרעה טובה הוא לו מה שחושש מן הרעה שיכול לצאת מכך, דבזה נתעורר לבבו לשוב אל ה', אבל באמת חס ושלום שיצא למעשה רעה חלילה. וזהו והשבת אל לבבך, לגרום לך לשוב ולהבין אל לבבך מה שרוצה הקב"ה בתשובתך.

וזהו בכל הגוים אשר הדיחך ה' אלקיך שמה, היינו לרמוז על הא דשני גוים בבטנך, שגם שם היה נראה מצד אחד טובה ומצד אחד רעה, דבאת לבית המדרש ורצה לצאת, ובאת לבתי ע"ז ורצה לצאת, וזהו הדיחך, דהניחך הקב"ה במצב זה של בכל הגוים כדי שתדע שה' אלקיך שמה.

וממילא אחר זה מבאר הכתוב דרך התשובה, דבתחילה יש לו לאדם לשוב עד ה', והיינו ולהבין שכוונת הקב"ה כאן הוא רק לטובה, ושהלילה לא יצא מאיתו הרעות, אלא נעשה הדבר רק 'עד', היינו רק ניסיון שיעוררו בתשובה, ובאמת ה' היינו שם של רחמים איכא כאן ולא חלילה רעה, ודי בכך ששמעת בקלו היינו הקול שקורא ה' לשוב אליו, רק דלמעשה בעינן שישוב מחמתו לתשובה שלימה בכל לבבו ובכל נפשו, אבל גם אם עדיין לא זכה לבוא לידי כך, מ"מ מיד כשהבין הא דושבת עד ה' וכנ"ל, מיד זוכה לשוב ה' את שבותך ורחמך.

ואולי לכך גם נחלק הלשון בתחילה לשון נופל על אחר ושבת עד ושמעת בקלו, והיינו תחילת דרך התשובה, ואילו המשך הכתוב לשון נוכח ככל אשר אני מצוך היום בכל לבבך ובכל נפשך, דזהו אינו תנאי לושב ה' את שבותך ורחמך, אלא דזהו על שם סופו דתשובה שלימה בעינן וכנ"ל, ומשום דפתח הפתח כפתחו של מחט לשוב אל ה' ולהבין הא דעד ה', ובכך כבר זוכה לושב את שבותך ורחמך כפתחו של אולם, אבל אין זה תנאי לושב ה' את שבותך ורחמך, דלזה די כבר בושבת עד ה' ושמעת בקלו.

וממשיך הכתוב ואומר ושב וקבצך מכל העמים אשר הפיצך ה' אלקיך שמה, וכאן לא איירי באשר הדיחך כמקודם דהביא אותך למצב זה וכדלעיל, אלא כאן בהפיצך איירי, וכוונתו הוא דכאן באמת איירי באדם שנפל כל כך בעבודת ה' שהפיצו הקב"ה בכל העמים כפשוטו שנוהג כמעשי העמים ממש, דגם בו אומר הכתוב דלא די שמקבל הקב"ה את שבותך ורחמך, אלא עוד יותר אפי' מקבצך מכל העמים אפי' במצב שפל כזה שב ה' אליך ומקבצך.

ועל זה מוסיף הכתוב דאפי' מקצה השמים משם יקבצך ומשם יקחך, ואולי כוונת הכתוב בזה דאפי' שהגיע אדם למצב כזה דהוא בקצה השמים, היינו שהוא בקצה השני מן השמים, דכל כך רחוק הוא מהקב"ה, וכמי שיכתוב מקצה השני מן השמים, מ"מ אפי' משם יקבצך ומשם יקחך.

או יש לומר דאם יהיה נדחך בקצה השמים לא איירי על הנידח מן הקב"ה, דהרי על זה נאמר לשון הפיצך ולא הדיחך וכנ"ל, אלא

יש לומר דאיירי בזה שנמצא במצב שחושש מן הקללה ומן הרעה, וכנ"ל דהדיחך מלשון שהניחך במצב זה, עד כדי שכבר כמעט אינו רואה צד לטובה, וכגון שהוא נמצא תלוי בין שמים לארץ, וכמעט שמת הוא או מי ממשפחתו והיינו בקצה השמים, מ"מ אומר לנו הכתוב משם יקבצך ומשם יקחך, דדי בכך שתבין ותשוב אל ה' וכנ"ל ובוזה תזכה ויקחך ויבריא וימצא ברכה ולא קללה.

ובזה ניחא מה דחזר הכתוב לומר אם יהיה נדחך בקצה השמים על אף שלכאורה הוא כבר בכלל אשר הפיצך ה' אלקיך שמה וכפי שהקשינו למעלה, אלא דלדרך זו ניחא דבאמת בהא דהפיצך איירי בין העמים, ובהא דנדחך איירי כנאמר למעלה שנמצא במצב שחושש מפני הרעה.

וממשיך הכתוב דלא די בכל זה שיוציאך ה' מן העמים או ממצב זה שחושש מן הרעה, אלא שמנחילו נחלת אבותיו בארץ ואפי' הרבך יותר מאבותיך.

ואם זכה האדם ושב אל ה' כראוי כמו שכתוב לעיל ככל אשר אנכי מצוך, בזה הוא זוכה לומר ה' אלקיך את לבבך ואת לבב זרעך, היינו ערלת הלב, שלא יהיה עוד באדם שום יצר רע וצד רע, שיעקרנו הקב"ה מלבבו לגמרי עד כדי שבוזה יזכה לאהבה את ה' בכל לבבך ובכל נפשך.

וזהו למען חיידך, היינו כנ"ל שמוציאו הקב"ה מרעה לגמרי גם בהא דנחך בקצה השמים, למען חיידך, שיחיה בטוב ובנעימים ולא חלילה במצב של סכנה וחולי, דמוציא ממנו ערלת הלב לגמרי בין ברוחניות ובין בגשמיות.

חידוש

נצבים - וילך

של מקרא

ושנזכה כולנו לכתיבה וחתימה טובה
ברוחניות ובגשמיות לאלתר לחיים טובים
וארוכים ולשלום אמן.

יוצא לאור ע"י הר"ר זלמן חיים הומינר הי"ו, מחבר גליון 'דפירשנו' על הדף היומי,
קרית קרעטשניף רחובות.

להנצחות ולרשימת תפוצה וכן לכל ענייני הגיליון ניתן לפנות למס' פאלפון 0533132203
או למייל sh0533132203@gmail.com